

SYDAFRIKA

Motsättningarna mellan raserna i Sydafrika skärps alltmer. Det senaste utslaget av denna utveckling är det av parlamentet antagna lagförslag, som till hela landet utsträcker den kontroll över den svarta befolkningens rörelsemöjligheter och bosättning som hittills endast gällt de största städerna. Effekten i stort av den nya lagstiftningen kommer av allt att döma att bli, att de svarta förvandlas till en mer eller mindre nomadiserande massa av billig arbetskraft, som myndigheterna utan hänsyn kan dirigera hit eller dit. En speciellt upprörande aspekt är, att genom inskränkningarna för afrikanska hustrur att i städerna bo tillsammans med sina män, familjeliv i realiteten blir omöjligt för en stor del av befolkningen. En anmärkningsvärd omständighet är, att denna gång oppositionspartiet United Party — som bekant huvudsakligen språkrör för den engelsktalande delen av Sydafrikas vita befolkning — gick emot förslaget. I de flesta fall har partiet eljest i realiteten utan nämnvärt motstånd accepterat apartheid-politiken, men detta blev alltså till slut partiet för starkt.

Den boernationalistiska majorite-

ten är dock säker — och säker på sin sak. Tydligt är, att de på många håll spridda förhoppningarna på att en omprövning eller uppmjukning skulle inträffa slagit fel — utvecklingen drivs tvärtom allt snabbare och allt hårdare längs den väg dr Verwoerd och hans parti slagit in på. Den mycket omtalade bojkotten har tydligen inte i minsta mån förmått dessa kretsar att modifiera sin hållning. De som motiverat sin avslutning till bojkottaktionen just med att denna måste bli en tankeställare för de styrande i Sydafrika måste efter den senaste utvecklingen rimligtvis nödgas erkänna att de felbedömt situationen.

Den ömsesidiga misstron och aggressiviteten i Sydafrika växer. Regeringens politik driver uppenbarligen situationen allt närmare en kris. Hur skall en katastrof kunna förebyggas?

Att fortsätta på samma sätt som hittills förefaller inte möjligt annat än för en kort tid. Sannolikheten för ett våldsamt uppror ökar för var dag som går, allteftersom trycket mot den svarta befolkningen skärpes. Den lösning som för dogmatiska antikolonister måhända skulle te sig naturlig, att låta afri-

kanerna överta makten, ter sig från flera synpunkter oantaglig — alldeles bortsett från det våldsamma motstånd en sådan lösning skulle ha att möta hos den till 3 millioner uppgående vita minoriteten. Den senaste tidens händelser i Östafrika ger knappast anledning till optimism inför den kommande utvecklingen i ett Sydafrika som utan vidare överlämnades till »svart» styre. Det är väl att märka inte endast den vita minoritetens problem det härvid gäller. Den i Sydafrika mycket betydande indiska gruppen skulle komma i en ytterst riskabel situation. Detsamma gäller i lika hög grad den stora och tragiska gruppen av s. k. »färgade» — en blandrasbefolkning utan hemmahörighet hos vare sig vita eller svarta. Att ett omedelbart införande av svart majoritetsstyrelse i ett sådant läge måste innebära risker för ett blodigt kaos minst lika allvarligt som någonsin det kongolesiska sammanbrottet — som bekant ännu inte på något vis bemästrat, trots nedkämpandet av den katangesiska separatismen — ligger i öppen dag.

På ett sätt låter det sig sägas, att detta är ett problem som ingen utanför Sydafrika har anledning att ta ställning till. Oavsett en eventuell opinion skulle den undertryckta svarta majoriteten snart nog finna situationen så desperat att ett väpnat uppror inte kunde förebyggas — konsekvenserna finge sedan bli vilka som helst, sammanbrott som i Kongo, folkmord som i Ruan-

da. Den vita minoritetsregimen vore under alla förhållanden dömd att gå under — och den skulle falla på sina egna gärningar. Frågan är dock, om inte detta är en alltför förenkla bild. Ingen betvivlar, att Sydafrikas svarta på goda grunder besjålas av en glödande nationalism och en jäsande bitterhet mot de vita härskarna — de psykologiska förutsättningarna för inbördeskrig föreligger i ovanlig grad. Men det är att märka, att denna nationalism inte har som motståndare en avlägsen kolonialmakt med splittrad hemmapinion — som den franska beträffande Algeriet — eller för ett kolonialkrig otillräckliga ekonomiska och militära resurser som Portugal.

Ett uppror i Sydafrika skulle i stället få kämpa mot en nationalism lika militant som den svarta, behärskad av en fanatisk förvissning att strida för sitt eget land — och i desperat medvetande om att inte ha någonstans att dra sig tillbaka om striden förloras. Regimen i Sydafrika har också sedan många år målmedvetet och planmässigt byggt upp betydande militära resurser i det klart uttalade syftet att använda dem just för att slå ner ett svart uppror. Mot denna starka och modernt utbildade och beväpnade reguljära krigsmakt har de svarta inte tillnärmelsevis likvärdiga resurser att ställa upp.

Finns det då ingen annan utväg — någon möjlighet att utan ett blodigt och mångårigt krig avveckla ett apartheidsystem som för varje

dag blir allt orimligare? En vit kapitulation kan inte räknas till den politiska verklighetens värld. Ett snabbt svart maktövertagande med garantier för rimlig behandling av minoriteterna inte heller. Återstår teoretiskt sett ännu en väg — landets uppdelning. Den sydafrikanska politik som under slagordet »Bantustan» utgivit sig för att åstadkomma en sådan, att låta vita och svarta sköta sig själva i var sina delar av Sydafrika, har inte visat sig vara annat än en cynisk bluff. De områden som tilldelats de svarta har varit uppenbart otillräckliga, självstyrelsen har förblivit en kulliss som näppeligen ens dess egna arkitekter tagit på allvar.

Detta bevisar likväl inte, att det skulle vara omöjligt att på ett mera realistiskt sätt genomföra en uppdelning. Större delen av landet finge då överlämnas till de svarta. Självfallet är, att den afrikanska stat som på det viset etablerades, måste tillförsäkras ett utomordentligt omfattande bistånd av skilda slag från FN under en sannolikt lång övergångstid; mot bakgrunden av vad som hänt i Kongo och Ruanda måste FN rimligen också åta sig att sörja för lag och ordning och minoriteternas skydd.

Den vita befolkningen finge där- emot koncentrera sig till det område av Sydafrikas spets som är dess

kärnland. Skulle det, kan man invända, i längden bli möjligt för en sådan stat att fortleva ansikte mot ansikte mot en mångdubbelt starkare afrikansk befolkning i en grannstat, som måste antas vara revansch- och expansionsinställd, ingalunda benägen att slå sig till ro med endast en del av det land de gör anspråk på i dess helhet? Frågan kan endast besvaras av erfarenheten. Det är känt, att man i vissa kretsar av Sydafrika antyder att erfarenheten redan har besvarat den — jakande. Det är givetvis exemplet Israel man här har i tankarna, beviset för att folk på ett par miljoner med stöd av militär och ekonomisk överlägsenhet och bergfast nationell sammanhållning kan hävda sig mot en numerärt förkrossande överlägsen fientlig granne.

Delningen av Sydafrika skulle onekligen innebära utomordentligt svåra och komplicerade problem, framförallt omfattande folkförflyttningar. Att den icke skulle accepteras som »rättvis» av de svarta ligger i öppen dag. Frågan är emellertid om någon annan till buds stående lösning skulle visa sig mindre påfrestande — på kort sikt och på lång. Vad som förefaller säkert är, att det minst realistiska av allt är att vänta med att allt kan förbli i stort sett som det är.